СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXXI. Число 258. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 5. падолиста, 1923.

VOL. XXXI. No. 258. Jersey City, N. J., Monday, November 5, 1923. THREE CENTS

АМЕРИКА ОСТЕРІГАЄ ФРАНЦІЮ

ВАШІНГТОН, 2. падолиста. — Американський уряд дав до зрозуміння французькому, що застереження французького премієра, обмежуючі будучу економічну межинародну конференцію, не годяться з американським поглядом, та що Злучені Держави не пішлють своїх делеґатів на конференцію, якщо конференція не буде зовсім свобідна в своїх дослідах та переговорах. Американський уряд зробив свої заявлення через французьку амбасаду у Вашинґтоні.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД НІМЕЦЬКИМ ГОЛОДОМ

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — Сюди приїхав нині на ряд відчитів др. Фрітйоф Нансен, відомий на весь світ скандинавський подорожний, ґеоґраф та межинародний суспільний діяч. На вступі на американську землю заявив він американським ґазетярам, що Німеччині грозить голод, як держави не постараються полагодити остаточно питання її воєнних зобовязань. На думку Нанзена Німеччину може вратувати лишень межинародна акція та спільна позичка держав світа.

СЕНАТОР ЛА ФОЛЕТ ТЕЖ ЗАКЛИУАЄ ДО ДОПОМОГИ НІМЕЧЧИНІ

ПОРТЛЕНД, Майн, 2. падолиста. — Сенатор Ла Фолет вернув нині зі своєї подорожи по европейських краях. Першою його заявою на американській землі була осторога, що Німеччина, потребує скорої допомоги, бо в противнім разі там вибухне голод, який буде небезпекою для всего світа.

ҐУБЕРНАТОР ОБЖАЛОВАНИЙ

ОКЛАГОМА СИТІ, 2. падолиста. — Оклагомська леґіслятура, вислухавши закиди проти ґубернатора Волтона та його оборону, рішилася обжаловати його за надужитте урядової власти. При остаточнім голосованню над справою обжалованя впало за обжалованнем 34 голоси, проти всего 4.

ЗЕЛІЗНИЦІ ПІДНОСЯТЬ РОБІТНИКАМ ЗАПЛАТУ

ШИКАҐО, 2. падолиста. — Уряди зелізниць Стетен Айленд Репид Тренсит Кейлвей Ко. та Болтимор енд Огайо Рейлровд повідомили нині Зелізничу Робітничу Раду Злучених Держав, що вони добровільно підняли робітничу заплату своїм робітникам.

НЕБУВАЛИЙ ПОЗОВ ЮНІЙ ПРОТИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

ФИЛАДЕЛФІЯ, 2. падолиста. — Юнії варстатових робітників Пенсилвенійської зелізниці внесли нині до федерального суду позов проти сеї зелізниці, в якому домагаються відшкодовання в сумі 15 міліонів долярів за те, що ся зелізниця не послухала Робітничої Зелізничої Ради та не підвисшила робітникам заплати. Відшкодованнє се власне незаплечена заплата робітників.

Се перший раз, що такий позов внесено в американськім суді.

ПОДАТОК НА ЦУКОР ДЛЯ БОНУСА ДЛЯ ЖОВНІРІВ

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — Товариство рафінерів цукру виступило з пропозицією, щоби конґрес завів податок від цукру в сумі 2 центів від фунта та обертав гроші, в той спосіб зібрані, на винадгородженнє (бонус) для ветеранів.

З БОРОТЬБИ ЗА ПРОГИБІЦІЮ

ВАШІНҐТОН, 2. падолиста. — Секретар (міністер) скарбу виступив зі ще одною публичною заявою про роботу федерального уряду в користь прогибіційного закона. Заява, котра видимо є відповіддю на заикиди пенсилвенійського ґубернатора Пинша проти федерального уряду за неробство, каже, що уряд робить, що може, але не може виконувати закона як слід, бо не має досить грощий на сю ціль.

СЕНАТОР ВОЛШ ЗА НЕЗАВИСИМОСТЮ ФИЛИПИНІВ

ВАШІНҐТОН, 2. падолиста. — Сенатор Волш подає до публичного відома, що вістка буцімто він стоїть на тому, що Филипини мають стати сущною частиною Злучених Держав, є неправдива. Він не думає вносити в конґресі резолюції за переміною Филипинів на територію, як се було донесено, бо він стоїть на становищи, що Филипини повинні стати самостійними.

ЛЕТУН ЛЕТІВ 259 МИЛЬ НА ГОДИНУ

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — Г. Дж. Бравн, поручник летничого відділу американської армії, побив усіх летунів скоростю свого лету, коли летів нині на військовім летничім поли зі скоростю 259 миль на годину. Видці кажуть, що літак його летів скорше, як око може слідити.

ВЕЛИКИЙ РАБУНОК БАНКУ

ОТАВА, Канзас, 2. падолиста. — На Перший Національний Банк в сьому місті напало нині 4 незамаскованих бандитів, приказало всім урядникам банку положитися на землю та лежати з лицем на підлозі, а потім зрабували з банку 25,000 долярів готівкою та 100,000 долярів у вартісних паперах, замкнули службу в касі та пропали без сліду.

ГЕЙБИ ХТО ПОТРЕБУВАВ ЇХ ПРИМІРУ

БОСТОН, Месечузетс, 2. падолиста. — Пані Мейбел Вилебрент, заступниця федерального прокуратора, критикувала в своїй публичній промові визначні старі бостонські родини за їх непошанованнє для прогибіційного закона. Вона заявила, що старі бостонські родини повинні хочби стидатися негарного приміру, який вони дають своїм поступованнем новим іміґрантам.

КОНЕЦЬ СТРАЙКУ?

Скрентон, Па. 2. падолиста. — Ґенеральний комітет жалоб при Пенсильвенійській Вуглевій Компанії постановив нині відкликати страйк яких 10,000 вуглевих робітників сего підприємства в питстонськім окрузі, що були вийшли на страйк в минувший понеділок. Голова першого округа майнерської юнії закликує робітників вертати до роботи.

ПОЛАГОДА СТРАЙКУ ПОРТОВИХ РОБІТНИКІВ.

Межинародне товариство портових робітників оповіщає, що воно полагодило страйк 5,000 портових робітників в Норфовку та Нюпорт Нюс. Робітники дістали підвишку за роботу та перероб.

КАРА НА КОРАБЕЛЬ ЗА ІМІҐРАНТІВ-УТІКАЧІВ.

Комишенер іміґрації рішив, що італійський корабель Данте Аліґієрі має заплатити по 300 долярів кари за кождого з 23 італійських іміґрантів, що втекли з сього корабля, як він підїздив до Елис Айленда.

Комишенер стоїть на становищи, що заряд корабля обовязаний віддати всіх іміґрантів в руки іміґраційних урядників.

ДЕМОНСТРАЦІЯ АЙРИШІВ ПРОТИ ЛОЙДА ДЖОРДЖА.

Ню Йорк, 2. падолиста. — Громадка прихильників повної независимости Ірляндії зробила тут перед оперою демонстрацію проти Лойда Джорджа. Демонстранти хотіли вдертися до опери, але поліція побила демонстрантів палками, арештувала 7 демонстрантів та розігнала решту.

РОЗШИРЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ВОЄВІДСТВА У ПОЛЬЩІ

Польське міністерство внутрішних справ приготовляє розширення компетенції воєвідства. Це значить, що кождий воєвода буде абсолютним королем у межах свого воєвідства.

ПОМОЖІТЬ УКРАЇНСЬКИМ ПИСМЕННИКАМ ВЧАСІ ТЕПЕРІШНЬОГО ЛИХОЛІТТЯ

Українських письменників, головно на вигнанню в Европі, жде сеї зими голод, крайний голод і крайна нужда.

Засудив їх на таку долю теперішній бездольний стан українського письменства у хвилі лихоліття нації.

Дозволимо, аби з голоду і холоду замовкли наші писменники? Таж памятаймо, що як замовкне мозок і серце України, то замовкне на якийсь час і ціла нація!

Ми до сього не повинні допустити і жертвами з Америки помогти їм перебути лихоліттє і серед нього далі працювати для української культури.

Поміч найкрасше посилати через Товариство Помочі Писменникам.

Адерса така:

Tovarystwo Pomochi Pismennykam,
331 Lamberton St., Trenton, N. J.

ПРИГОДА ІМІҐРАНТА

Капітан одної портової лоди на Гудсоні побачив в пятницю пливуного холодною водою хлопця. Він казав задержати лодь та добув хлопця з води. Коли лодь приїхала до берега Ню Йорку, поліція стала його допитувати за причину його вчинку. Хлопець розказав, що він зветься Маряна Стрілчіч, що він має 18 літ та приїхав до Злучених Держав з Триєсту 3 дні тому назад. Перейшовши іміґрантську ревізію, він поїхав до Гобокена, в стейті Ню Джерзі, шукати свого вуйка Юрка Ялфопіча. Вуйка не найшов, а блукаючи по місті Гобокені, чомус залякався, що він попав з Америки в якийсь чужий край. Щоби добутися з тої чужини, він постановив поплисти до Ню Йорку, який він бачив за рікою, а котрий він вважав Америкою. Кинувся отже в одінню в ріку та став плисти. По дорозі його виловили на лодь.

Поліція заопікувалася парубком та, порозумівшися телефоном з гобокенською поліцією, відставили хлопця ще того самого дня до дому вуйка.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ЗАКЛИКАЄ ГЮЗА ДО ВИДЕРЖАННЯ В СВОЇЙ ПОЛІТИЦІ.

Ню Йорк, 2. падолиста. — Лойд Джордж виголосив нині тут в місцевій опері свою послідну промову на американській землі. Його промова була закликом до американського секретаря стейту Гюза, щоби він видержав на своїм становищи, ішов витревало до полагодження економічних та політичних клопотів світа. Його промову розіслано бездротним телефоном по цілих Злучених Державах; кажуть, що прислухувалися її яких міліон слухачів.

ЛІЧЕННЯ ЦУКРОВОЇ НЕДУГИ

Лічення цукрової недуги (що в науковій мові зветься діябетес, "дайебітес") набрала розголосу від розголошення, що двох лікарів із Торонто, в Канаді найшли на неї лік, який вони прозвали "інсуліною". Сі два лікарі набрали вже справді світової слави, як комісія Фундації Нобля, котра роздає кождого року ряд надгород за найкращі здобутки на полю науки та штуки, визначила сьогорічну надгороду з медицини Канадийцям, що відкрили інсуліну.

Тепер нйюорський лікар Др. Ралф Меккі, професор Колумбійського університету, виступає зі заявою, що він теж відкрив лік на цукрову недугу, лік, в певній мірі відмінний від інсуліни та, на його думку, кращий від інсуліни, хочби вже тому, що він дешевший. Лік сей назвав відкривець інтарвіною. Інтарвіна ріжниться від інсуліни тим, що інсуліну запускається під шкіру, тоді як інтарвіну зажитається як поживу. Наслідки обох такі самі, себто й один і другий лік помагає хорому стравити надмір тижко стравних білковин. Кромі сього інтарвіна добра ще й тому, що вона дешева, бо власне др. Меккі придумав спосіб, при помочи котрого добут один фунт сього ліку коштує тепер всего 9 долярів, тоді як давнійше се коштувало коло 100 долярів.

ФРАНЦІЯ ГОТОВА ВІДКЛИКАТИ СВОЇ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ, ЯКЩО АМЕРИКА Й АНҐЛІЯ ЗГОДЯТЬСЯ РАДИТИ НАД ЇЇ ВОЄННИМИ ДОВГАМИ

ПАРИЖ, 2. падолиста. — Нині одержало французьке правительство телеґраму від свого амбасадора у Вашинґтоні, котрий повідомляє, що президент Злучених Держав Кулидж не годиться на обмеження і застереження, які Пуанкаре подав для заповідженої конференції у справі полагоди французько-німецького спору. А заява, що Америка усунеться від конференції, якщо Франція не змінить свого становища, таки злякала премієра Пуанкаре і всіх французьких міністрів, котрі бояться відокремлення Франції, якщоб Америка а за нею й Анґлія покинули Францію.

В тутешніх урядових кругах заявляють, що премієр Пуанкаре хоче змінити своє дотеперішне становище і відкликати свої обмеження і застереження. Але рівночасно він хоче звернутися з апелем до Америки й Анґлії, щоб мали увагу на критичне становище Франції і взяли на розгляд на конференції також і довги, які Франція винна Америці й Анґлії.

Кажуть, що Пуанкаре згодиться на зменьшеннє німецьких „воєнних відшкодовань" коли Америка й Анґлія згодяться дебатувати також над воєнними довгами Франції.

ПОЛКОВНИК ГАРВІ ВЕРТАЄТЬСЯ ДОМІВ

ЛОНДОН, 3. падолиста. — Нині відплив відсі кораблем Аквітанія уступивший американський амбасадор полковник Джордж Гарві.

На його місце прибуде новоіменований амбасадор Френк Келлоґ.

КРИЗА З ДИКТАТУРОЮ В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 2. падолиста. — Федеральний диктатор відкинув домаганнє соціялістів, щоби відкликав воєнний стан в Німеччині і забрав військо із Саксонії. Наслідком того соціялісти відкликали своїх трох членів міністерського кабінету і правно диктатура перестала істнувати, бо була умова, що вона буде доти, поки буде коаліційний кабінет.

Одначе Штреземан не гадає покидати диктатури. Тільки на місце кабінету він хоче створити директорію з трох керманичів.

ПУАНКАРЕ ДО КОРЗОНА ПРО „РЕНСЬКУ РЕПУБЛИКУ"

ПАРИЖ, 2. падолиста. — Французький премієр Пуанкаре відповів на ноту британського міністра закордонних справ лорда Корзона, що Франція не підпирає самостійницького руху сепаратистів в Рурщині.

Притім він зазначив, що 27 артикул версайського мирового договору тільки означує границі Німеччини, але не запоручує їх.

„РЕНСЬКІ РЕПУБЛИКАНЦІ" ВЖЕ ВОЮЮТЬ МІЖ СОБОЮ

ДІССЕЛЬДОРФ, Німеччина, 2. падолиста. — З Аахен (Ея Шапель) повідомляють, що там велась учера кровава боротьба між двома таборами „ренських самостійників". По одному боці були приклонники Декера, якого сепарастисти викинули з причини, що завчасно проголосив „Ренську републику", а з другого приклонники Маттеса і Дортена.

Декерс зі своїми прихильниками заняв був прилюдні міські будинки, а Маттес напав на них ескадроною літаків. Опісля прийшо і значне підсилле піхоти, почім вивязалась кровава борня.

БЕЗРОБІТНІ В РУРЩИНІ

ЕССЕН, Німеччина, 2. падолиста. — В Рурщині тепер є до 400,000 безробітних.

ТІЛО БАНАРА ЛО БУДЕ СПАЛЕНЕ

ЛОНДОН, 2. падолиста. — Згідно з останньою волею бувшого британського премієра Бонара ло його тіло буде спалене і попіл буде похоронений.

В похороні візьме участь престолонаслідник князь Валії в заступстві короля.

НІМЕЦЬКИЙ ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК ФРИДРИХ ВІЛЬГЕЛЬМ ОДЕРЖАВ ДОЗВІЛ ВЕРНУТИСЬ ДО НІМЕЧЧИНИ

БЕРЛІН, 2. падолиста. — Німецьке правительство поручило свому консулеви в Амстердамі в Голяндії, щоби видав візу бувшому німецькому престолонаслідникови Фридрихови Вільгельмови на поворот в Німеччину.

Фридрих Вільгельм ладиться вже до повороту і на Різдво вже має бути у своїй посілости в Ельс, на Горішньому Шлеску.

ТУРЕЧЧИНА РЕПУБЛИКОЮ

ЦАРГОРОД, 31. жовтня. — Турецькі великі національні збори (парлямент) в Анґорі (в Малій Азії) постановили, що Туреччина є републикою і вибрали її першим президентом Мустафу Кемала пашу.

Столицею Туреччини відтепер буде Анґора.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНЦІ В БОСТОНІ ПРОТИ ГАЛЛЄРА.

БОСТОНСЬКІ ПОЛЯКИ В ОБОРОНІ ОКРОВАВЛЕНОГО ГАЛЛЄРА.

Відомий ґенерал польської армії Юзеф Галлер по гостині на зїзді Американської Леґії в в Калифорнії вертається на Схід, де Поляки хотять йому робити параду.

Між иншим в половині сього місяця має він бути в Бостоні, Месс., де тамошні Поляки хотять привитати його бучно і гучно як великого польського... „героя". До паради запросили й Американців, навіть міську владу, і хотять придати їй значіння американського свята.

Хто є той Галлєр, якого так беруться витати в Бостоні?

Се недавній вірний слуга Габсбурґів, родом Німець, а тепер Поляк і в політиці вшехполяк, відомий з того, що провадив на українську Галичину 50,000 так званих „галлерівців", зібраних в Америці, а плачених Францією, при помочі яких напав на західно-українську державу (проти дозволу Америки), а напавши, грабив і палив села та катував і мордував цивільне населенне на сій нападеній території.

Аліянти домагались на версайській мировій конференції, щоб німецьких ґенералів за такі злочини карати окремим судом як звичайних злочинців. І Німці установили такий суд в Липску, який дійсно покарав многих винних вязницею. Але своїх аліянти не карали, ані не карали ґенералів слуг своїх, як наприклад польських. Імовірно, відай Галлера таксамо як і Пілсудського відзначили медалями, які він повісив на місце недавніх австрійських.

Але аліянти аліянтами. Прецінь вони одною і тоюсамою рукою підписують міжнародні злочини (як про віддачу наїзникови Галичини і Вильни), і голосують за основанием Постійного Суду Міжнародньої Справедливости. Їм годі дивуватись, коли винних замісць віддати під суд відзначують медалями. Одначе Америка не повинна мачати своїх рук у аліянтських брудах.

А таким мачаннем рук Америки в брудах аліянтських було би витанне Американцями того Галлера, що виїхав тому 5 літ з Галичини з окровавленими руками.

Зрозуміли се як слід Українці і Жиди в Бостоні і запротестували проти офіціяльного витання Галлера в Бостоні. В імени бостонської української громади вислав тамошній парох о. Осип Пелехович і громадянин С .Смольчук протест до мейора міста Бостону, Корлі. Сей протест післали вони теж до всіх місцевих американських ґазет, які його помістили.

Сим достойним і справедливим виступом Українців озлобились і обурились бостонські Поляки і піднесли великий крик проти Українців у своїх ґазетах.

Бостонська польська ґазета „Курер Цодзенни" у виданню з 30. м. м. піднесла з того приводу великий крик проти українських „Гайдамаків" і кличе Поляків, щоб ратували гонор польського імени.

Та ґазета вигрожується Українцям, що бостонські Поляки покажуть Українцям силу, коли вони вирушать на улиці на велику демонтрацію.

Се вони можуть зробити в Бостоні, бо Поляків там без порівнання більше ніж Українців. Можуть се ще зробити і в Шикаґо, Дітройт, Толідо, Бофало, але в других містах Америки як Ню Йорк, Филаделфія, Писбурґ того не докажуть. Однак навіть і меньша громада, як наприклад українська в Бостоні, коли буде жива і рухлива, то уладить демонстрацію проти витання там, де зачалась американська революція за освободженнем з неволі англійської, того, що у крови втопив здобуту волю довго неволеного народа. Тамошня українська громада мала але має велику правду за собою, а польська громада велика, але має по своїй стороні слабу неправду. Віримо, що вона того не знає, бо вона несвідома того, що діялось і діється під польським прапором в Европі і тому треба не тільки Американців але навіть і американських Поляків освідомляти, кому вони служать, коли витають такого Галлера.

Можливо, що Галлер хоче, щоб його витали і в других містах Злучених Держав на Сході. Отже там, де мали-б його витати, Українці повинні не тільки вислати протести до місцевої влади і до ґазет, але також рівночасно уладити демонстрацію проти заборчої політики Польщі. Се тим лекше, що протестують також Жиди і Литовці.

ЗНОСИНИ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ І ШВЕДСЬКИМИ СТУДЕНТАМИ

Минулого місяця надійшло до Спілки Студентів-Українців у Німеччині запрошенне зі Швеції від найбільшої студентської орґанізації вислати на час до початку зимового півроку на спочинок та для поправлення здоровля двох студентів і одну студентку. Студенти малиб жити в одному з міст південної Швеції. На жаль, не далося скористати з того запрошення, бо до одержання його всі студенти розїхались до робіт, ізза браку засобів на прожиттє. З тих студентів, які є в Берліні, ніхто не зміг поїхати, бо подорож коштує коло 50 шведських корон. Про все те повідомлено шведських студентів і від них одержано запевнення, що в слідуючому році більша скількість нашого студентства мати-ме нагоду користати з гостинности Шведів.

НА СТАРИХ ПОЗИЦІЯХ.

Большевицька навала, большевицький терор та большевицька господарка на Україні своїми дуже виразними політичними та соціяльними сторонами часто закривають не лише в чужих, але і в наших очах національну сторону окупаційного становища нашої Батьківщини. Фізичні форми насильства — режим розстрілів і голоду — більше вбірають в себе очі, ніж насильство над духом людським, насильство над національним правом українського народа. І коли говориться про окупантів України, то більш маються на увазі вони, як приклонники певного політично-соціяльного режима, ніж як чужоземні наїздники, що послідовно додержують та продовжують стару, традиційну московську політику що до України. Така однобічна оцінка становища не тільки хибна, але й шкідлива. Яке-б не було тяжке большевицьке панування, воно все-ж само по собі — факт скороминучий, як бурхлива інфекційна хороба. Инша річ — той національний суто-московський момент, що супроводить нинішню большевицьку окупацію України так сам, як раніше супроводив царську самодержавну окупацію нашої Батьківщини. Будуть виникати та падати ріжні політичні форми та режими і на Московщині і на Україні, але, поки Москва Москвою, а Україна — Україною, не перестануть московські апетити і на матеріяльне наше добро, і на самий рух, на національну вдачу нашого народа, що, по московській ідеольоґії всіх ідейних таборів, мусіли-б стати гноєм для витворення культурних цінностей єдиного, неподільного „русскаго", фактично московського народа.

Так було, так єсть, та, очевидно, так і буде. Великий ураґан всеросійської революції розвалив російську державу, понищив багато старих забобонів політичного та соціяльного життя, але так і не знищив найбільшого московського забобону — московського золоґичного націоналізму, що на йому так буйно зростав московський ідеал державний — російський імперіялізм. За тим державним „гробом повапленим", що загнив у своїх основах та вже безнадійно розвалився, і тепер все ще ворушиться приголомшена, та ще не викорінена, думка про єдиний фантастичний „русскій" народ в єдиній чи хоча-б там покищо „федеративній" Росії. Що дня, що хвилини, на кожному кроці витикається з мішка оте московське націоналістичне шило, і мусить воно нам постійно нагадувати про реальну безперервну небезпеку; повинно держати нашу національно-державну думку в певних перспективах тимчасового й постійного; повинно направляти нашу енерґію на цілий фронт національно державної боротьби. При всіх тимчасових, хоча-б і найгостріщих, потребах не повинні ми з ока спускати сеї нещасливої національної вдачи нашого сусіда — його зоолоґичного націоналізму. Та сусідська вдача постійно виявляється настирливим змаганням позбавити нас нашої національної долі.

Змагання ті визначилися з того-ж часу, як почалися перші державні завязки у великоруського племени. Не встиг ще перший суздальський державець в силу вбитись, щойно виникають у його перші плани великоруського центру, як він ті плани сполучає з конечністю зруйнувати старий український центр державний. І от налітає, тоді, як і тепер, на Україну північна навала, руйнує, палить і нищить українську столицю, не милує і святинь київських, навіть чудової київської Софії. То був перший прояв зоолоґичного великоруського почуття, що кращу майбутність свого племени необхідно сполучало з руйнацією України. Суздаль не доконас своїх планів, але їх перейняла Москва і провадила їх з холодною та залізною послідовністю аж до останнього дня. Від „Тишайшаго" Олексія Михайловича аж до останньої червоної окупації України провадиться та сама, в суті своїй незмінна робота. Український люд, його цвіт-козацтво — винищувався на військових походах та канальських роботах; добробут народній руйнувався податковим здирством, натуральними військовими постоями, а заведення кріпацького рабства не тільки економично знищило до краю народ наш, але й приголомшило самий дух його, спинило вільний лет його національного ґенія як в колективній особі цілого народа, так зокрема в особі його найбільшого поета. Рівночасно нищилася стара українська культура, аж доки не дійшло до нечуваного злочину — до заборони рідного слова многоміліонного народа. Слід при тім завважити, що Москва, як державний осередок, руйнувала й московські краї (напр.: Новгород, Псков), руйнувала їх жорстоко, навіть дико, — се загальна ознака азійського імперіялізму Москви; але московська державна політика до чужих, немосковських країв визначається вже й такими рисами, що їх здебільшого цураєть-ся й азійський імперіялізм, — нищенням національної культури (Україна, Польща, Грузія, Білорусія, Литва та инші) і народньої віри (Польща, Холмщина, Галичина під час великої війни). Найбільше тої політики зазнала на собі Україна в усіх своїх складових частинах, бо, як близька родичка, вона найперше й найбільше мала, після московського плану, втратити своє індивідуальне обличчя національне та стати „русскою" на зразок московський.

Та на один мент здалося, наче-б — що було, те минуло. Всеросійська революційна буря одкривала нові широкі вигляди братерського порозуміння двох народів. Боротьба з царатом провадилася не в менчій мірі українськими, як і московськими силами, то-ж в наслідок спільної перемоги вже вбачався ідеал щасливого співжиття — „другого дня" по перемозі над спільним ворогом. Настав той сподіваний, та дорого куплений день, але не дав він для України нічого. Спянілі від „своєї" перемоги визвольні кола московського громадянства щиро вважали, що для їх спільника забагато буде й такої куцої політичниї фікції, як Ґенеральний Секретаріят для наполовину обкраяної України; у медовий місяць свого політичного значіння вони провадили типову політику московських воєвод „Тишайшаго" і на крихту не додержували того, про що урочисто присягалися перед українським парляментом.

Не краще поводиться московське громадянство й тоді, як втративши ґрунт під ногами, опинилося на еміґрації — спершу на Україні, а опісля й по всій Европі. Навіть користуючись нашою гостинністю, в своїй більшости не залишало воно ворожої для нас роботи; досить згадати, як московські „фаховці" в українській державі захожувалися запровадити тут московську мову, як мову державну. А вже поза межами України настала вільна воля для проявів московського націоналістичного інстинкту. Російська еміґраційна преса, за незначними винятками, що диктувалися самими практичними мотивами, на всьому фронті своїх розбіжних політично-соціяльних настроїв послідовно додержує лише одного гасла: геть Україну! Се гасло примиряє та обєднує найріжнороднійші елементи московські, — бо воно однаково для їх усіх спільне. Російська так звана поступова преса, однаково як і реакційна, не може навіть позбутися звиклої ще за царських часів терміноло̍ґії — „южная Россія", „русскій юг", „русскій народ в южних губерніях" і т. и; як за старих царських часів вороги українського руху старалися до його прилішити назву найбільш ненависну з їх погляду, називаючи його „мазепинством", так і тепер московська преса і взагалі московське громадянство охрещує наш національно-державний рух ще більш ненависним для них іменим „петлюровщини", — очевидно, концентруючи в тому імені українські змагання до державної незалежности. Навіть і ті російські громадяне, що за старих часів коли українська справа не ставилася реально, стояли на ґрунті національної терпимости, тепер демонструють свою не терпимість перед усім культурним світом, скидаючи всі фігові листочки. Досить що до сього згадати такі факти, як виступи росіян на зїздах Товариства Союза Націй (у Відні), Товариства оборони прав чоловіка (в Женеві), Червоного Хреста (так само в Женеві), де вперто протестувалося проти приняття українських представників в склад тих товариств. Або чи не показний то факт, що „бабушка російської революції" п. Брешко-Брешковська специяльно культивує на Прикарпатській Україні московські дитячі притулки та московські школи для українських дітей у зворушливій спілці з реакційними москвофільськими елементами? І тут так само єдність націоналістичних інстинктів перемогла собою всі політично-соціяльні антагонизми між правовірною „бабушкою" московського есерівства та приклонниками російського самодержавного режима. А що вже говорити про ті елементи московської еміґрації, що словом і ділом стоять на реакційній позиції і з піною повторюють старі формули єдиного „русскаго" народа, єдиної Росії. Сі останні, принаймні, мають одну певну перевагу перед рештою проти-українського фронту: вони послідовні та більш одверті. Чим далі політично та соціяльно одходять од них рештки московського проти-українського фронту, тим більше фальши виявляють вони в своїм відношенню до української справи. В соціялістичній московській пресі та фальш звичайно прикривається арґументами ідейного порядка — потребою єдиного соціялістичного фронта; але найбільшої безсоромности набирає вона в большевицькому світі, що проповідує „самоопредѣленіе вплоть до отдѣленія", визнає самостійність радянської України і одночасно утинає всі політичні права її та навіть заходиться знищити всі натуральні прояви українського культурно-національного життя.

Така однодушність усього московського фронту що до української національно-державної справи ясно свідчить, що московське громадянство в усіх його колах і напрямках ще стоїть на старих позиціях єдиної Росії, що воно ще не засвоїло собі очевидних фактів — конечної й безповоротної руїни колишньої Росії та утворення на її терені нових незалежних та рівноправних національно-державних орґанизмів. Московське громадянство бачить і розуміє лише одно, — що без України великодержавна роля Московщини скінчилася, як разом з тим скінчилася зз роля експлоататора чужого добра; а задовольнитися тою ролею, яка належить її етноґрафичній теріторії, примиритися з своїм новим становищем, одмовитися від великодержавної ролі; від широких, безмірних імперіялістичних планів та жити працею власних рук, — се річ дуже трудна, навіть непоборима для першого покоління, що так ще недавно всіма тими приємностями користувалося. Так само трудно було властителям кріпаків зректися свого права володіння „людськими душами", які-б не подавалися їм арґументи від ума і серця. Тому ніякі арґументи тут не дійсні, крім арґументів самого факта, самого життя та часу.

На жаль, не всі ще українські елементи остаточно дооцінили сей факт, і тому час від часу повторюються спроби „доброго порозуміння". За нинішніх настроїв, ми гадаємо, се було-б безнадійно, а за нинішніх обставин — то й просто безпотрібно. Зокрема що до большевиків, які тепер пани становища на Україні, то всім своїм поводженням вони ясно показують, що їм аби лиш розкласти наших людей та скомпромітувати нашу позицію; що-ж до російської протибольшевицької еміґрації, то нам ні про які з нею реальні справи тепер говорити не випадає, просто для того нема реального ґрунту.

Коли-ж такі розмови часом виникають — чи на еміґрації, чи на Україні, то в основі їх звичайно лежить глибоке взаїмне нерозуміння: як після таких безпослідних розмов виясняється, одна сторона розуміє те саме зовсім не так, як друга, і кожна з них тлумачить результати переговорів всупереч одна одній по свойому. Пригадаймо, напр., колишні еімграційні українсько-російські переговори у Варшаві, в цілком протилежному їх освітленню обома сторонами, або ті розмови на Україні, про які подав звістку п. О. Саліковський в ч. 1 „Трибуни України" („На історичнім роздоріжжю") і в яких „виявилася цілковито ріжна психольоґія двох демократій".

Так було, так мусить бути. Бо вирішення української нац.-державної справи залежить не від субєктивних моментів, що виявляються в яких будь особистих чи ґрупових переговорах, а від причин дуже глибоко реального змісту, що вже добре дали себе знати в життю України. Насильство та експлоатація з боку північного сусіда за останній час виявилися в найвищій мірі та шляхом тяжкого досвіду дійшли до свідомости нашого народу, пересякли психологію Українця однаково — як на еміґрації, так і „на власній, не своїй землі". Усвідомлена воля народа, що так незломно поривається скинути чужинську окупацію, і есть той чинник, що рішає справу.

О. Лотоцький.

(Трибуна України).

ЧОГО ТРЕБА ДЛЯ ДОСПІХУ В ЖИТТЮ?

Кожний знає, що для доспіху в життю потреба енерґії, завзяття в переведенню своїх цілий, та невтомимої витревалости.

Се знає кождий, бо кождому з нас се змалку виразно або межи словами товкли в голову.

Та не знаємо ми, що до доспіху потреба теж і душевного спокою. Без нього неможлива ні енерґія, ні завзяття, ні витревалість.

А першою умовою душевного спокою є душевне переконанне про сповненне обовязків супроти своєї родини. Хто в души сього переконання не має, той не може мати енерґії до праці ні витревалости в своїх намірах. Душевний неспокій, здавалобся, неважна дрібниця, подабає на порошину, що вкинена в ніжну машину, спинює працю могучої сили.

Ось чому приналежність до запомогової орґанізації робить людину спокійною, а тим самим здібною до більшого висилення сил, витривалою, словом, будує для нього доспіх та щастє. Хто приєднує чесних людий до Українського Народного Союза, той робить не лишень для загалу членів та родини нового члена, але й велику прислугу для самого зорґанізованого.

ДОПИСІ

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Будівельні кооперативи.

Я читав вже нераз в нашій ґазеті, як ріжні комісії міста Ню Йорку та Філядельфії потверджували, що властителі домів побирають від рентівників зависокі ренти, а ще разу не сказано було, як тому зарадити, аби робітники не викидали на дурно своєї кервавиці. Тому я хочу піднести такий спосіб, що дає можливість постаратися за свою власну хату навіть зовсім незаможному членови. Американці та ріжні іміґрантські народи в Америці вже давно таких способів уживають, а в нас про сю справу ще зовсім глухо, немовби сього й в світі не було.

Таким способом є будівельні товариства. В нас в Джерзи Сиcті існує таке товариство і воно називається Українське Будівельно-Позичкове Товариство в Джерзи Сити (по англійськи: Юкреініен Билдинґ енд Ловн Асосіейшен) і воно показує на примірі, як таке товариство веде свою корисну роботу.

Наше товариство повстало ще в 1921. році, але воно довго не проявляло справдішної діяльности. В товаристві здобули собі були з початку вплив люди, які мали на оці другі ціли, а які хотіли вжити будівельного товариства лишень для піддержання других підприємств. Се нашкодило товариству немало, бо воно все так буває, що як люди лучать до купи дві справи, які зі собою не мають нічого спільного, то місто помагати обом справам, вони шкодять обом справам, бо хто не любить одної справи, буде бойкотувати обі справи, зі собою злучені. До орґанізації набиралося людий не таких, які хотіли мати свої доми, але таких, які були потрібні для другої справи, так що по двох роках існування товариство справді мало 140 членів, але з них майже ніхто вкладок не платив, себто основної роботи товариства не сповняв.

Бо треба знати, що сплачуваннє вкладок або ощадність є основною ідеєю будівельної орґанізації. Кождий член при вступі до орґанізації заявляє, кілько шерів він бере в орґанізації. Кождий шер коштує в нас 200 долярів (в других звичайно тілько, що в нас, хоч буває й інакше). Заявивши, кілько уділів він бере, член починає тепер сплачувати свої шери, платячи місячно вкладку відповідно до числа забраних ним шерів. Як він взяв 5 шерів, то платить 5 долярів, як 10 шерів, то 10 долярів місячно. Гроші, зібрані від членів, товариство віддає на процент (членам або до банку), і в той спосіб член по якімсь часі своїми місячними вкладками з доданнем процентів назбирує повну суму, яка потрібна на купно його шерів.

Коли член будується або купує дім, то він може взяти в товаристві позичку на конто своїх шерів. В такий спосіб члени платять свої шери, себто складають гроші в банку, випозичають їх відразу другим членам на процент, збільшаючи в той спосіб вартість своїх шерів. В той спосіб члени доходять до домів, купують їх готові або будують їх собі за зложені в товаристві або позичені гроші. — Словом, місто платити високі ренти, вони купують собі за ті гроші власні хати.

Товариство після статута не сміє позичати грошей на інакші цілі як лише на закупно нерухомостий та за гарантією на нерухомости. Воно мусить придержуватися сих постанов статута, бо урядники є бондовані для належитого сповнювання своїх обовязків, а над діяльностю товариства стейт розтягає державну контролю.

Джерзиситське товариство почало розвиватися як слід доперва сього року, коли члени, знетерпеливлені дотеперішною господаркою, взялися до реорґанізації товариства, вибрали новий уряд та звернули товариство чисто на ту дорогу, для якої воно призначене. Наперед треба було вичистити товариство, себто увільнитися з тягару тих всіх членів, що були в ньому не для будівельних цілий, а для якихось других. Члени станули на становищи, що ліпше мати 50 членів, а справдішних, як 100 членів а парадних. Зі старих 140 членів за короткий час реформи остало всего 36, але се були члени охочі до роботи. Вони скоро почали орґанізувати нових, і нині наше товариство має вже близько сотки членів. Від коли ми почали брати справдішних будівляних членів, від тоді наша каса почала гарно рости. По кількох місяцях діяльности товариство вже має понад 5,000 долярів ощадностий, з чого пів тисячі лежить в банку на процент, а півпята тисячі долярів роззичена членам, які будуються або купують доми.

Ми віримо, що чим більша громада, тим більша сила, і тому ми не вдоволяємося дотеперішними успіхами, але орґанізуємо нових членів далі. При приступленню нового члена ми не питаємося за його релігійні ані політичні переконання, а дивимося лишень за тим, чи він хоче щиро ощаджувати собі гроші на набуттє земельної власности. Ми відбуваємо орґанізаційні збори в Народнім Домі на горі міста, 367 St. Paul's Ave. кождої першої та третої середи по першім, і сподіваємося, що такою чисто будівляною роботою доведемо до того, що джерзиситські Українці будуть могти за якийсь час похвалитися в сьому ростучому місті гарним нерухомим майном. Ми гадаємо, що з того прийде користь не лишень поодиноким членам, але й загалови Українців, бо певно й всі горожани Джірзи Сити будуть інакше дивитися на нашу націю, як вони будуть знати, що ми ощадний народ, який муравлиною працею зароблені гроші не розкидає, а збирає для збогачення себе, своїх родин, дітий та всего робітництва.

Член У. Б.-П. Т.

ДО ПРАЦІ

Праця, праця, тілько праця
Із недолі вирве нас,
Гей бадьоро за ню браться,
Із недолі визволяться,
Гей до праці враз!

Хто Українцем зоветься
Той не сміє зваться трут,
Най до праці забереться,
І від ліни отрясеться,
Най полюбить труд!

О! широка Україно
Є до праці досить рук,
Хоч нас била хуртовина,
Навіть і мала дитина
Натерпілась мук!

Кров і сльози, що до моря
Потекли з водою рік,
Нас не визволили з горя;
Та засвітить волі зоря,
Прийде ліпший вік!

Як до праці, мов мурашка
Кождий щиро стане враз,
Добрий примір та комашка,
Праця буде мов іграшка,
Прийде ліпший час!

Як в неробстві будем ждати,
Коли з неба щось впаде
І в розпуці нарікати,
Тихо сльози обтирати,
Доля пропаде!

Отже праця, тілько праця
Із недолі вирве нас,
Гейже щиро за ню браться,
Із недолі визволяться,
Гей до праці враз!

М. Моґир.

Клим Поліщук.

„ТАМ, ДЕ КОЗАКИ СПЛЯТЬ"...

(З подорожніх вражінь).

„Ой, чоготи почорніло,
Зелёнее поле?
— Почорніло я від крови
За вольную волю.
Круг містечка Берестечка,
На чотири милі,
Мене славні запорожці
Своїм трупом вкрили"...

Т. Шевченко.

Осінній день згасав. По мірі того, як ховалося сонце, вся західна частина неба вкривалася червоно-крівавою заслоною. В моє обличче подихнуло вогкою прохолодою. Вузенька доріжка крутилася то сюди, то туди, а колеса простого селянського воза раз-у-раз грюкотіли об креміння: в Дубенському повіті його богато є. Ліворуч від дороги росташувалося велике село, на краю якого виднілася невеличка трьох банна церква, на зелених маківках якої блищали широко лайчасті старосвіцькі хрести. Дядько Трохим, мій візниця, оглянувся на церкву, скинув шапку й побожно перехрестився.

— Оце, пане, як бачите — село Острів, а ото стародавня церква, — промовив він до мене, — старі люди розказують, що в ній колись перед битвою козаки молилися...

— Себто свідок нашої крівавої слави!... — подумав я. — Цікаво було-б оглянути її та помолитися за вічний спокій праведників...

Ідемо далі. Минаємо село Острів і мало по малу перед нами почала розгорнатися широка площа, — ото саме місце, де трийцять тисяч славних вояків було загублено лихою долею. Глянеш. Тільки мріє навкруги, широко та просторно; є де пів міліонному військові гуляти...

Оце Берестецьке поле, а далі Пляшева; ген-ген могили Журавлиха, а ондечки й Манастирщина! — промовив дядько Трохим і, вимахнувши батогом, потягнув ним свою сухоребру шкапину.

Незабаром замаячів високий хрест на могилі. Питаюся у візника, що за хрест такий і чого саме стоїть він тут?

— Отож і є те святе місце, де козаки сплять: Журавлиха. Скільканайцять літ тому, як ще люди сюди не ходили, то тут часами, в темні осінні ночі блищали якісь вогники...

— Що-ж то були за вогники? — питаюся.

— Н-не знаю... Тай як нам грішним те все знати?... Темні ми... А, от, старі люди розказують, що то козаки броду шукають...

Замовк візник, замовк і я. Перед нами показався гайок, за який щойно зайшло сонце.

— Отой гай — Волиця називається. Там тепер монахи господарюють із Почаїва. Літом пасіка там стояла! — сказав Трохим.

— Еги-ж, гарний гайок, близько річки... Млин також добрий... — озвався я на те.

— Млин добрий, тільки не людський він. Розказують люди, що в ньому ~~нечиста сила~~ порядкує, а через те його ніхто із господарів не хотів виарендовувати в пана. Тільки один жид не побоявся того, а як тільки стало польське право, то він відразу забрався сюди і вже другий рік господарює собі тут і зиск з того добрий має... — сказав Трохим.

Сумно і соромно стало мені від тієї темряви, яка ще й до сього часу міцно тримає в своїх обіймах обшарпані волинські села.—

Мою увагу звернула рівна річка, яка враз зявилася перед нами. Я гадав, що то й є Пляшева, але мій візник не забарився пояснити мені:

— Оце тутешній пан, для обсушки поля, викопав водостік, але за декілько літ з нього стала отака фоса, як самі бачите! А Пляшева праворуч, з болотами, з очеретами... А ондечки, на могилі, сам памятник козаків...

Дійсно, перед ними, на рівній площині, праворуч від дороги, виднілася широка й висока могила, на якій щось таке чорніло у вечірній пітьмі. Оддалік від могили маячіли якісь невеличкі будиночки, чистенько вибілені й покриті бляхою. На одному будинку невелика маківка з хрестом. Як я довідався пізнійше, то там була „домова" церква.

— Ідьте скоріще, Трохиме!— сказав я.

Трохим шарпнув віжками, вимахнув батогом, гукнув своїм характерним поліським „Гуйт! Гуйта! Но!..." — і ми, переїхавши місточок, що був перекинутий через фосу, опинилися в урочищі „Козацьких Могил".

У фосі, не дивлячись на те, що вже смеркало, все дно було видно.

— От, як у Пляшевій, так видно навіть, як плаває риба й лазять раки! — захоплено говорить до мене Трохим. — Там тепер братство козацьких могил саджавку заводить для риби...

Я мовчав і думав про себе:

— Ну, ось і я тут... Піду та огляну нарешті славне козацьке костовище, про яке стільки сумного й невеселого сказав наш невмирущий Кобзар і про яке з таким злорадством говорив Генрик Сенькевич.

* * *

Вже добре звечоріло. У віконце „братської трапезної", куди я зайшов обігрітися, десь із далека заблимав червоний вогник з вогнища нічліжанів та тихо, як страстні свічечки, поблискували на небі зорі. На дворі стало яснійшати, — почінав сходити місяць. Я взяв шапку в руки й вийшов на двір.

Жовтий місяць виринув ізза близького обрію й задумливо поплив по небу. Дивлячись на нього, згадав я собі оті Кобзарські слова:

„Вийдеш подивиться в жолобок, криницю
І в море безкрає, і будеш сіять,
Як над Вавильоном, над його садами,
І над тим, що буде з нашими синами.
Ти вічний без краю!..."

— Еге-ж, вічний! — думалось мені, — може бути, що колись ти так само мелянхолійно світив і дивився на козацьке біле тіло, замучене, скрівавлене та поневічене ворогами, як то тепер дивишся ось на мене...

Я пішов на гору, потім на могилу, де стоїть церква-памятник.

В далечині, в гаю Волосівці, яскравим полумям палало вогнище ночліжанів. Мені так забажалося побувати там, у крузі звичайних собі людей і погомоніти з ними, тим більше, що оглянути могили й церкву — памятник я міг тільки завтра вранці.

По мірі того, як я підходив до гаю, яснійшало вогнище, маячіли чорні постаті людей, фиркали коні й чувся людський гомін.

— Добрий вечір! — привитався я.

— Добри вечір! — загуло у відповідь.

Я глянув на гурт ночліжанів, який складався з декількох літніх селян, парубків та підлітків. По середині гурту, коло самого вогнища, сидів на пеньочку старий дідок і щось таке оповідав. Молодші з гурту, побачивши мене, заметушилися й принесли до вогнища великого пенька.

— Сідайте! — промовив до мене дідок.

— Спасибі! — вклонився я старому. — Про що се ви оповідаєте, дідусю?...

— Ет, отак, то про се, то про те. Все про гіркі наші вжитки, — про що-ж більше маємо говорити? Мало тепер в нашому життю радости, ну а колись було також невеселіще... От ви, навчені, всяку всячину повинні знати. Скажіть нам, ви не знаєте часом, коли ота Україна стане?... У нас кажуть, що се буде в той час, як на Берестецькому полі козаки воскреснуть... Ви не знаєте .... — звернувся до мене дідок, допитливо зазираючи мені в очі.

— Та всяково кажуть...—промовив я, зацікавлений тим, що почув від діда.

— Гай-гай! — казав дідок далі. Ото, як переселялися на Сибір, то й я туди подався! Чимало нас тоді виїхало з Дубенщини та Кремянещини. Ходили на чужину далеку шукати свого щастя... Довго ходили та шукали, а дошукалися до того, що старцями назад поверталися, аби тільки на рідній землі померти... Почалася ота революція, тай повернулися, ну а тепер під Поляками живемо... Не шати, а лати доношуємо і всюди воно по Волині так саме, — що колись обдерто, то тепер не наростає... Ото, як був я в отій Сибіряці, то здибав у поїзді козака, — казав він, що десь із якоїсь Кубані чи що. Розбалакався я з ним то про се, то про те, тай якось вимовився, що я з Волині. Як почув це козак, то аж у гору підскочив: „З Волині, говорите?" — Еге-ж, — кажу, — з Волині! „Ну, а Берестечко знаєте?" — питає. — А чому-б я його не знав, як сам із сусіднього села похожу! — відповів я йому. Тоді той козак схопився й кинувся до мене, що аж я злякався. Але він узяв мене за руку й промовив: — „Поклонися за мене, земляче, кісткам моїх прадідів. Я сам похожу із Запоріжських козаків!..."

Місяць підбився високо, було холоднувато, осторонь десь тихо шелестіло на вітрі посохле бодяччя; хлопчики принесли оберемки сухого хмизку й розвеселили вогонь. Мою увагу звернув малий хлопчина, що все чогось крутився коло мене, наміряючись щось сказати.

— А що ти, хлопчику, не змерз? — спитався я його.

— Ні, не змерз... Може ви хочете кремінчиків з нашого поля, то я зараз пошукаю вам, гарненьких, славненьких... — Підступив до мене хлопчина.

— Добре, — кажу, — ти гарний хлопець і коли пошукаєш, то я тобі за те подякую, а ті камінчики в дома своїм діткам покажу...

— І розскажете їм, де ви були? — наївно спиталося хлопя.

— Еге-ж, — відповів я, — скажу їм, що був там, де козаки сплять...

— Ну, то вони колись можуть ще й прокинутися, коли сплять.

—Можливо, що й прокинуться, коли тільки їх дух житиме в наших грудях... — сказав я.

— Ех, колиб то він жив!... — в один голос озвалась громада. — Не сиділи-б тоді на нашій шиї вороги люті! А то, як ті зайці, тремтимо перед нікчемним, але хитрим ворогом, а на когось вину складаємо, та тільки самі себе заїдаємо... А коли вже цьому всьому прийде кінець, то Господь його святий відає-знає!...

В той час хлопчина приніс богато всяких камінчиків та кремінчиків, з яких я вибрав собі декілька найкращих і, подякувавши, став збиратися до хати. Коли селяне взнали, що се я той, що пишу „гарні казки", то виявилося, що деякі з них навіть знають ті „казки" на память. Тепер вони в один голос стали просити подарувати їм щось „на спомин". При мені було декілько чисел львівської „Заграви" й холмського „Нашого Життя", які я віддав більш письменним у громаді.

Перший раз мені власними очами трапилося бачити, яке вражіння робить на простий нарід надто мудро, по інтелігентські писані річі. Я бачив, як жадібно вони кидалися від одної часописі до другої і як з трудом розуміли вступні статті, з усіми отими „інтервенціями", „субвенціями", „абдикаціями" та „парцеляціями". В перше за весь час революційної борні, я щиро, від серця пожалкував за давнім київським „Селом" та торішнім львівським „Письмом з Просвіти", замінити яких нема чим. Однак, дописи „Нашого Життя" про „ревендикацію" латинським духовенством Загоровського православного монастиря нарешті таки зацікавили всю громаду й серед нічної тишини чувся лише один голос читача, фиркання коней та притишене й болюче зітхання слухачів...

* * *

Я ще став, як задзвонив десь дзвінок, який розбудив мене. Прокинувшись, я нашвидку випив у „трапезній" шклянку чаю і пішов у церкву. Хрест на Журавлисі, немов який страшенний привид, стояв з розкинутими на два боки руками — перехрестям. Стояв і думав... Хто його знає, що він собі думав!... Мені здавалося, що душі страдників-лицарів невидимими тінями вітають вгорі над землею і, разом з осіннім вітром, голосять сумно...

Ввійшовши в підземну церкву, я зразу-ж відчув незвиклу вогкість і млисту темряву, серед якої ледве можна було побачити при світлі маленьких воскових свічечок, невеличкий гурток „братства"... Сумно й разом з тим докучливо... Печерна церква в іменнє св. Параскеви Пятниці нагадує собою щось споконвічно старе, як давні київські печери... Стіни в ній вимальовані шклянною фарбою, в один сірий колір, такий же сірий невеличкий іконостас і инші церковні окраси. Се все мало свій стиль і створювало відповідний настрій. Особливо сумне вражіння справляла криштальова труна, в якій лежить козацький кістяк з усією зброєю. Сам кістяк зложив руки на груди, немов би то на молитву й страшно дивиться кудись у млу своїми порожняками... За престолом, під вівтарною стіною, знаходиться велика козацька усипальниця.

Служба йде поволі, невиразно й нудко, чужою, московською мовою. Я не міг довше витримати—ні сеї понурої темряви, ні сього монотонного співу й вийшов на двір. На сході яскраво жевріла рожева смуга — сходило сонце.

На верху, над підземною церквою „усипальницею", стоїть церква-музей, на шість бань; одна по середині, а другі пять по боках. Се досить велика і гарна будівля, але тепер вона справляє сумне вражіннє. Під час великої війни, коли Дубенщина була занята австрійською армією, тут була зроблена конюшня. Двічі господарювали тут більшовики, а остаточно „погосподарювали" Поляки, наслідком чого „церква-памятник" уявляє собою справну руїну.

Я попросив тутешнього наглядача показати мені, що збереглося тут з того музея, який складався перед самою війною. Те, що мені прийшлося тут побачити, варте деякої уваги, але перечислювати його тут абсолютно не має змоги. Досить буде згадати, що є тут чимало старовинних річей, які, на жаль, цілком не дають собою представлення козацької трагедії. Всі оті списи, зброя, одежа, образи, книги й усякі старі манускрипти нічого спільного не мають із козацьким життєм та побутом, а тим більше — з Хмельниччиною. Такий звязок мало-б мати з нею... черепя, — саме звичайне черепя з глиняних горшків, самої незграбної роботи тодішніх гончарів, без ніяких орнаментних окрас... Бувший організатор публичного вшанування козацьких могил під Берестечком, почаївський архимандрит Віталій доказував колись, що ото з того черепя на Петра й Павла 1651 року козаки розговлялися, але — мовляв — „так їм, біднім, круто від Поляків прийшлося, що й горшків з мясом відцуралися"... — Дійсно, цікава деталь для опису Берестецької битви, але тільки для легких повістей, основаних на творах Маїн Ріда, або Фенімора Купера, в дусі В. Будзиновського... Поруч старовинних річей висять ще малюнки „тоже малороссов", членів „Союза Русскаго Народа", учнів київського „Художественнаго Училища", які малювалися на замовлення того-ж таки архимандрита Віталія. Всі сі малюнки є звичайнісенькі „губочки", на яких представлені краєвиди козацьких могил і їх околиць, або фантастичні образки на тему Хмельниччини. Можна сказати, що чорносотенці, самі невідаючи, були першими українськими агітаторами національного відродження на глухій і занедбаній Дубенщині...

Відізджаючи з Козацьких Могил, я думав про те, як занедбане нами се святе місце цілої Волині, коли — не всієї України. А разом з тим було невимовно боляче, що навіть ще й тепер, коли над усім панує той самий, ненавистний московським духовенством, Поляк, — ніщо майже не змінилося. Ще й досі православне духовенство Волині намагається використовувати сі могили, як агітаційний засіб „ідинства русскаго народа"... Коли мене що тішило, так се тільки та проста віра й щира любов народа, якою так світилися очі ночліжан, читаючи при світлі ватри „ревендикацію" Загорівського монастиря... Тільки така віра й така любов до свого рідного краю зможе все перетерпіти і все перебороти, бо йде вона не лише від одного холодного мозку інтелігента, а від горячого серця простолюдина...

Візник Трохим байдужно, як і вчора, вигукував своє характерне: „Гуйт! гуйта, а н-но!" А я сидів на труському возі, раз-у-раз хватався за полудрабки і з думками та гадками все далі відіздив від того місця, „де козаки сплять"...

1923 р., 5. жовтня.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ТОМ ПЯТИЙ.

(97)

Посередині білих пустель повстають зелені цятки, які творять рівні шереги.

Це артезіянські колодезі, які пробуравила людина виборюючи цвітучі ниви у шарудячого піску.

Змісті лінії покручених рік пливуть по рівнії лінії русел викопаних для них людською рукою.

Пасмо землі відокремлює два моря, раптом обидва моря зливаються злучені рукою людини.

На морі пересуваються в ріжних напрямках туди і сюди кольосальні кораблі з вітрилами; вони також не потвари сотворені божою рукою, а плаваючі велетні походячі від людини.

На місці темнозелених пралісів повстає пестрий килим.

Там людська рука винищила нетри і на місці їх насадила рослини з жовтим, блакітним, червоним цвітом.

Довгі, прості лінії прорізують країну від одного берега моря до другого і по них совгають величезні змії з далеко помітною швидкістю.

Це зелізниці і пароплави, сотворені людським духом.

А в ночі (або що є на сусідніх зірках ніч землі?), отже коли земля наближається до них, коли півмісяць повертає до цих зірок свій не освітлений бік, сяють розсипані тут і там блискучі цатки.

Це міста, які людина охоче бачучи все ясно освітлює.

Отже чи не краще цей світ, ніж минулий світ мамутів?

Чи не може бути чордим рід карликів ходячий по костях цих велетнів?

Коли сусідні зірки бачать це, вони можуть дивуючись посвідчити про це.

Але це бачить напевно той, хто сотворив це, хто одною рукою стер з землі гарний світ, в якім камінний вугіль зеленів в постаті високих дерев, і прaслон панував як король — Той же, що другою рукою розгорнув над ним нову таблицю і населив її родом прийшовшим голим на землю; йому він дав лише одну заповідь: „Досі творив я, тепер твори ти далі!"

І людина продовжує твір Бога!

Це її нагорода.

І при тім вона лишається людиною.

Це її потіха.

Бо бути Богом, це морозяча думка.

Жити, і при цім не чути теплоти крови!

Це знали вже також боги клясичної доби, і коли вони могли це робити, вони сходили з Олімпа вниз, щоб почувати людським серцем.

Бог старого завіту прибрав в новім завіті також почуваючу постать людини.

Дух не може уявити собі Бога без людського обличчя, без людських пристрастей. Навіть поклонники сонця малюють сонце з руками і ногами, мандруючим по небу.

Боги шукають антропоморфозу; навіщо тоді люде шукають апотеозу?

Що доброго знаходять вони в тім?

Що має хтось від того, коли йому говорять: „Люби цілий світ, але ти не повинен мати в нім нікого, кого любив би лише ти самий!"

довольнись славою, слухай, як „Роби добро тисячам, але затебе хвалить кождий, приймай вінки, якими закидають твій тріюмфальний повіз, будь богатий; але не повинно бути ніякого обличчя з усмішкою на нім, яке сідає з тобою до столу, не чуючи щебетання діточого голосу, який тебе просить щось і витає тебе, ти не повинен приймати від жадної кохаючої руки фіялки і встромляти її до петельки."

„Вінки від цілого світа, щоб задушитися під ними, але жадної квітки від якоїсь окремої особи!"

„Тисячі мають посилати тобі поцілунки, але жадні уста не повинні торкнути тебе справжнім поцілунком!"

„Мандруй в золотім дощі, який спадає на тебе, але ніхто не повинен дізнатися, як тужиш ти за милостинею, милостинею любови — любови, яку має мандруюча в порос людина, але якої ти не маєш. Вона повертається з своєї святочної гулянки до дому пішки і несе свою маленьку сонну дитину на руках, тоді як ти проїзжаєш повз неї в своїй кариті; вона витає тебе покірно, бо ти велика людина, і ти відповідаєш недбало на її привитання, бо ти шляхетний — а при тім ти заздріш їй, а вона не заздрить тобі!"

— — — — — — — — —

По гіднім подиву успіху на Івана посипались з усіх боків відзнаки.

Від правительства він одержав вічний привилей на таємницю свого засобу гашення. Від Акційної спілки він одержав богату нагороду. Величезні депутації примусили його приняти посаду директора, свої і закордонні наукові товариства по цей і той бік океана вибрали його своїм членом. Всі ілюстровані часописі цілого ґазетного світа подали його портрет і його біографію. В усіх селах долини Бонди прості люде згадували його в своїх молитвах, і коли на Бондаварській залізниці, що прокинулась до нового життя зашумів перший потяг, то його провадив паротяг, що мав імя „Беренд".

Лише Бог уратував його від ордена.

—

Анґелі належить Івану.

Алеж між всіми листами з подяками і привітаннями, які одержав Іван, найбільш цікавий був той, який йому власноручно написала графиня Анґеля Бондаварі.

Ґрафиня росповіла йому щиро все, що сталося від часу їх останнього побачення; що вона віддалася за маркіза Салісту і була нещаслива; що її дід князь Теобальд, на пропонування Салісти був поставлений під опіку, наслідком чого цілий великий маєток родини Бондаварі потрапив в конкурс. Вона перебула час злиднів і зазнала нестатку. Не було й умовленого доходу, який графиня Тойделінда мала одержувати з Бондаварського маєтку. Ґрафині мусіли обмежити своє господарство.

Це нещасливе становище показало їм справжнє обличчя богатьох їх попередних приятелів — між иншим також і самого Салісти. Він подався до Мексика служити там полковником.

Тут Іван приніс порятунок.

Це скинуло передусім князя Вольдемара з його тріюмфального повозу.

Потім була повернута вартістьміліонів, які князь Теобальд поклав в Бондаварські акції.

Після цього князь Теобальд помирився з своєю внучкою.

Він увільнився з пазурів своїх кредиторів і його грошеві відносини були знов впорядковані.

Ґрафиня Тойделінда одержує знов свою орендну платню.

Засуджена була на загибель велика родина урятована і живе далі.

І своїм життєм вони завдячують одному скромному вчені, ому, яко...

Тут ґрафиня Анґеля обірвала свій лист.

Але під її підписом стояв ще додаток.

Він складався з слів: „Дайте мені відповідь на цей лист. Я прошу вас лише о один рядок. Напишіть мені лише: Я вибачаю вам."

Іван відповів їй негайно.

Він висловив свою подяку за те, що вона згадала про нього. Але він абсолютно не може згадати щось, щоб він мав вибачити їй. Навпаки він згадує з щирим почуттям вдячности про всі ті ознаки прихильности, якими його осипала ґрафиня.

Лист був складений з стремлінням бути ввічливим і зимним.

На це прийшов другий лист ґрафині Анґелі.

„Не питайте, що злого я вчинила проти вас", стояло в листі, „досить, що я знаю це. Не ви докоряєте мені, а моя совість. Для неї я потрібую заспокоєння. Дайте мені щиру відповідь. Чи можете ви колись пробачити мені! Я не повинна булаб поводитись з вами так, як я це робила."

Іван відповів ґрафині ще раз.

Цим разом він написав довший лист.

Він відкрив їй таємниці, зробив їй зізнання, які від нього ніхто ніколи не чув. Ґрафиня повинна заспокоїтися і вірити йому, що вона ніколи не ображала його. Ґрафиня стоїть в його очах тепер так-же високо, як від першої хвилі.

На це він одержав від Анґелі третій лист.

„Мій пане! напишіть мені на папері цей рядок:

„Анґеля Бондаварі, я вибачаю вам сердечно."

„Напишіть мені це, коли ви можете; більш нічого."

Тоді Іван написав їй цей рядок і більш нічого.

— — — — — — — — —

Одного вечора перед мешканням Івана спинилась подорожня карита разом з другим повозом. Іван мешкав вже тоді в партері будинку дирекції Акційної копальні.

Воротар обмінявся декількома словами з особою, яка виділа в кариті і приніс тоді Івану дві візитівки.

Іван прочитав дивуючись назвиска: „графиня Тойделінда Бондаварі", — „графиня Анґеля Бондаварі".

Йому здалось дивним, що на візитівці останньої до її імени не було додано також імя її чоловіка.

Іван сказав воротарю впровадити дам, він готовий приняти їх.

Що вони хочуть від нього?

Якій прикрій спокусі піддадуть вони його серце? Він-же ніколи не образив їх. Він був завжде прихильним до них і все робив їм добро. Чому вони не дають йому спокою?

Двері відчинились і Іван побачив лише одну даму.

Вона була цілком в жалобі, її обличчя було також овинуто густим серпанком, так що прилягаючий крепон покривав її риси як у статуї.

Це була ґрафиня Тойделінда.

Вона мала довге подорожне пальто з подвійним ковніром, він був також чорний без блиску; вона хутко підійшла до Івана і простягла йому кінчики пальців руки в чорній рукавиці, яку він підніс до своїх уст.

„Витаю вас!" прошепотіла постать в серпанку.

„Де маркіза?" запитав Іван неспокійно.

„Вона буде зараз тут. Але буде тяжко внести її сюди."

Іван попровадив даму до софи і попросив її сісти.

„Не йдіть їй назустріч!" промовила ґрафиня; „вона вже потрапить сюди сама.. Ви приймете її прихильно, не правда?"

„О, ґрафине!"

„Ніяких фраз!" перебила його дама; „ми прийшли сюди не для того, щоб говорити взаїмно гарні річи та обмінюватися в вічливостями. Ми прийшли з строгим жаданням. Відповідь проста: „так або ні". Анґеля хоче лишитися тут."

„Тут?" промовив Іван вражено.

„Так тут! не лякайтеся лише, тут, поблизу від вас. Вона хоче вічно лишатися тут, мешкати з вами, ніколи не полишати вас. Вона бажає цього і має право на це."

Іван дивувався все більше.

На дворі, в сінях наближались тяжкі кроки багатьох чоловіків. Тоді двері знов розчинились і чотири копальняні робітники внесли метальову труну, насередині якої лежав вінок з різбленого срібла. В середині вінка був герб Бондаварі а під ним стояв золотий ляпідарний напис: „Анґеля Бондаварі". Вони поставили труну на великий дубовий стіл.

Іван стояв закаменілий як статуя, не відводячи очей від вінка і імени.

Тойделінда встала і схопила Івана за руку.

„Тут ґрафиня Анґеля Бондаварі, вона просить вас, як пана Бондаварі, дати їй невеличке місце в родиннім гробовцю замку її предків, маленьке місце спокою, деб вона могла чекати нашого пана Ісуса Христа, нареченого всіх жінок, які боролись до кінця."

„Як це можливо?" пролебедів Іван зворушено.

(Далі буде).

UKRAINIANS OPPOSE HONORING GEN. HALLER

CITIZENS SENT PROTEST TO MAYOR CURLEY

Jews Also Denounce Polish Chief Who Was Legion's Guest

The proposed reception by Boston city officials and the Massachusetts American Legion to Gen. Josef Haller, commander-in-chief of the Polish Armies, is meeting with distinct opposition. Gen. Haller arrived in this country the early part of the month, had a visit with President Calvin Coolidge, placed a wreath on the tomb of the Unknown Soldier at the Arlington Cemetery and was one of the chief guests at the American Legion convention at San Francisco. Boston was listed among the cities which were to fete him on his return trip.

Yesterday Mayor Curley received a letter from Ukrainians who live in Boston, signed by Rev. Joseph Pelechovich, pastor of the Ukrainian Parish, and C. Smelchuck, secretary. They write:

"We have learned with sorrow of the contemplated manifestation to be paid Gen. Haller, on his coming to Boston, by the Polish element of the city.

"As the citizens of the United States we give expression to our bitterness on this account, knowing as we do of the activities of the said General in our native country, Western Ukraine, which was the field of his bloody operations.

"The brutal conquest and enslavement of five million Ukrainian people in West Ukraine comes to the credit of that man. Having at his disposal the supplies and ammunition after the World War, he undertook the bloody conquest of the vast territory and succeeded in crushing its liberties. By the virtue of this campaign 5,000,000 Ukrainians in Eastern Galicia are now serfs under the mailed fist of Poland.

"We hope you will understand our position in requesting that he be denied the undeserved pomps of reception, so he might not pollute the fair name of our city."

"About two weeks ago the press of the 85,000 Jews in this city spoke in opposition to receiving Gen. Haller as a hero. The Jewish Leader said: „We want the city officials and the local Legion posts to know just how the Jewish citizens of Boston feel about this General. They regard him as an arch-enemy of their people, whose hands are stained with the blood of their co-religionists. They consider his presence in this country in the capacity of an official guest as a grievous mistake on the part of the American Legion."

(The Boston Globe, Oct. 30, 1923)

Р. Л. СТІВЕНСОН.

КЛЮБ САМОВБІЙЦІВ

(Перевід з англійського)

(Продовження). (12)

— Не так зденервовано треба братись за діло, — відповів принц, — чиж не бачили вже того передше? Це є така форма чутливости, яку треба побороти. Вид хорого чоловіка, якому ми ще годні помогти, повинен більше промовити до нашого чуства ніж вид мерця, який є зарівно далекий від помочи, небеспеки, любови й ненависти. Ободриться, добродію Скаддемор! — бачучи, Сайлес все ще вагається, додав: — Я не хочу придавати другого значіння до моєї просьби. —

Молодий Американець наче пробудився і дрожучи став розвязувати шнури, ремені і отвирати замок свого куфра. Князь стояв біля нього з виразом напруженої уваги, з руками заложеними взад. Труп був заціпленілий і Сайлеса коштувало це немало фізичного і морального труду, щоби його підняти і відкрити лице.

Князь Флорізел подався взад із окликом болючої несподіванки.

— Нажаль! — закликав він, — ви не можете знати, добродію Скаддемор, який жорстокий дарунок ви принесли мені. Це є молодий чоловік з мого власного двора, брат мого найлучшого приятеля. І це було в моїй власній справі, що він в той спосіб погиб із рук напастних і підступних людий. Бідний Джералдине, — він говорив далі немовби до себе самого, — якими словами передам я тобі вістку про страшну долю твого брата? Як виправдаю я себе перед тообю й перед Богом за ті чудацькі пляни, що довели його до тої кривавої, нечайної смерти? Ох Флорізеле, Флорізеле! Коли навчишся мислити й ділати як звичайний чоловік? Коли перестанеш сліпити себе образом могучости, яка буцімто у твоїх руках? Могучість він закликав, — хтож тепер є більше безсильний? Я дивлюся на того молодого чоловіка, якого я пожертвовав, добродію Скадемор, і доперва тепер розумію, як малою річию є бути князем. —

Сайлес був чимало зворушений зворушенням князя. Він пробував пробурмотіти якісь слова потіхи, але намість того вибухнув плачем. Князь діткнений тим проявом чуття, підійшов до нього і взяв його за руку.

— Переборіть себе, — сказав він. — Ми мусимо оба ще богато дечого навчитись, а через нинішню стрічу ми оба повинні стати лучшими людьми.

Сайлес подякував йому мовчки, але з виразом великої прихильности.

— Напишіть мені на оцій карточці адресу доктора Ноеля, — продовжував принц, підводячи його до стола. — І позвольте мені порадити вам, щоб ви, коли вернете до Парижа, уникали всякої стрічи із тим небеспечним чоловяком. Він мусів в сій справі поводитись шляхотним чуттем, про це не сумніваюсь. Єслиби він був в тайнім порозумінню з убійником молодого Джералдина, то він не пересилав би ніколи його тіла до рук дійсного злочиниця. —

— Дійсного злочинця! — повторив здивований Сайлес.

— Так воно й є, — відповів принц. — Цей лист, який Провидінне в так дивний спосіб передало в мої руки, був задресований, а не до нікого іншого, а до самого злочиниця, до безчесного голови Клюбу Самовбійців. Не допатуєтеся більше про усі ті тривожні річи, але вдоволіться тим, що чудом спаслися і опустіть цей дім негайно. Я маю важні справи на голові, а ще мушу занятися отсим земним порохом, який ще так недавно був бравим і гарним юнаком. —

Сайлес попращався з князем уже покірно і вдячно, але задержався в переулку аж доти поки не побачив князя, як він у прекрасній повозці відїздив, щоби побачитись із полковником Гентерсоном від поліції. Хоч горожанин републики, молодий Американець зняв свій капелюх майже з чуттєм побожности, за віддаляючою каритою, князя. А ще тої самої ночи він всів на поїзд, в дорозі до Парижа. —

(Тут кінчиться оповідання "Про Лікаря і Велику Скриню". Опускаючи деякі уваги про силу Провидіння, дуже сильні в оригіналі, але невідповідні до западного смаку, я додам ще тільки це, що д. Скаддемор вже зачав лізти по драбині політичної слави і після послідних вістий він зістав вибраний шерифом у своїм родиннім окрузі.)

ПРИГОДА З ФІЯКРОМ.

(Трета частина "Клюбу Самовбійців")

Четар Брекенбері Рич дуже відзначився в одній з менших боїв в індійських горах. Він був тим, що взяв власноручно до неволі ворожого ватажка; всі хвалили його за відвагу і коли він повернув додому, щоби видужати з гидкої рани від шаблі і пропасці, яку набув на індійських багнах, вищі суспільні верстви були готові приняти четаря як ясну, хоч другорядну звізду. Але його характер визначався цілком природною скромностию; він любив пригоди, але цілком не дбав, щоб його подивляли. Він переждав в чужоземних купелях і в Алґерії доти, поки не переминула девятьднева слава про його подвиги; поки усього не перейшло в забутте. Нарешті він прибув до Лондону, не звертаючи майже жадної уваги; саме як він того бажав; а що він був сиротою і не мав нікого тільки далеких свояків, які жили на провінції оселивєя майже як чужинець в столиці краю, за який він проливав свою кров.

Другого дня по своїм приїзді, він сам оден їв вечерю у військовім касині. Він звитався з кількома старими товаришами і приняв їх побажання; але кождий з них мав вже свій плян на переведенне вечеру й проте він остав сам, щоб перейти час, як схоче. Він був гарно вбраний, бо мав на думці піти до театру. Але велике місто було йому незнакоме; він перейшов був з провінціяльної школи прямо до військової академії, а відси просто до Східної Імперії; проте він обіцював собі винайти ріжні приємности у тім новім для нього світі. Помахуючи паличкою він звернувся на захід. Вечір був лагідний; на дворі стемніло і виглядало на дощ. Лиця переходячих, у світлі вуличних лямп, розбудили імагінацію четаря. Йому здавалося, немовби він міг ціле своє життя проходжуватися в тій побуджуючій атмосфері міста, у якому скривалися тайни приватного життя чотирох міліонів людських душ. Він споглянув на камяниці і коли переходив біля них, роздумував, що може діятись поза тими ясно освіченими вікнами. Він вдивлювався у кожнісеньке стрічне лице і бачив на кожнім з них вираз якоїсь роздуми. Деякі обличчя мали вираз доброти, а деякі прямо злочинні.

— Говорять люди про війну, — мислив він, але поправді великанське поле бою є оттут.

Відтак він став дивуватись, що він тже так довго проходжується серед тих ріжних заплутаних сцен, а й досі не натрафив ані на тінь якої пригоди для себе.

— Усьо в своїй порі, — міркував він, — я все ще тут чужинцем і мабуть ще маю чужинецький вигляд. Але невдовзі і мене захопить та людська круча. —

Вже було досить пізно, коли нараз пустився зимний дощ. Брекенбері сховався під деревом, а коли це вчинив, побачив фіякра. Візник давав йому знак, що він незанятий. Цей щасливий припадок трапився якраз коли треба; четар у відповідь підніс паличку і скоро найшовся в середині лондонської гондолі.*)

— Куди прикажете, пане? — спитав візник.

— Куди хочете, — відповів Брекенбері.

Зараз потім фіякер рушив з непомірною скорістю, серед дощу, крізь вулиці міста, а відтак поміж непрогляднi ряди літних помешкань. Одна вілля**) була так подібна до другої, кожда з городцем на переді, а притім вуличне світло було таке слабе й фіякер гнав так скоро по ріжних перехрестях, вуличках й закрутах, що четар скоро згубив увесь напрям дороги. Він бувби рад припустити, що візник забавляється і їздить все у тім самім крузі, але у тій дуже скорій їзді було щось дуже ділового. Чоловяга мав якусь ціль на оці, він спішився прибути десь; Брекенбері мимохіть подивляв знанне із яким візник визнавався у цілім тім лябіринті, а разом з тим він непокоївся трохи, чому фіякер оттак очевидно спішиться. Він чув, як оповідали про чужих людий, з якими скоїлось неодно лихо в Лондоні. А може й його візник належить до якоїсь кривавої, підступної банди? А може й його везе він тепер на страшну смерть?

Заледви ця думка прийшла у голову, коли нараз фіякер скрутив напрасно довкола рогу вулиці і станув перед фіртою города, на якім стояла вілля при довгій й широкій дорозі. Дім був дуже ясно освічений. Щойно віїхав другий фіякер і Брекенбері бачив, як через входові двері входив до вілли мущина, проти котрого повиходили униформовані слуги. Це була для нього неабияка несподіванка, що його візник задержався перед самим фронтом дому, де очевидно відбувалася гостина. Однак він не сумнівався, що це сталося наслідком помилки і він сидів на своїм сидженню, спокійно курячи своє цигаро, аж поки не почув голосу візника:

— Осьтут ми й є, пане, — озвався візник.

— Тут, — повторив Брекенбері, — Де? —

— Ви повіли мені їхати, куди мені хочеться, — відказав візник підсміхаючись, — і ось тепер ми є тут. —

Брекенбері застановився, коли почув голос візника. Той голос, мягкий і ввічливий не погоджувався ніяк з низьким становиском; він пригадав собі свою скору їзду, а ще тепер прийшло на думку і це, що повозка була далеко краща, ніж ще водиться поміж фіякрами.

— Я мушу жадати вияснення, — сказав. — Чи ви хочете викинути мене на дощ? Мій добрий чоловіче, я бачу, що для мене нема вибору. —

— І овшім, — відповів візник. — Ви маєте повне право вибрати, що вам злюбиться; але знаючи вас, як джентелмена, я знаю, що ви порішите. У цім домі є гостина для мущин. Не вгадаю, чи господар дому є чужинцем в Лондоні і через те не має знакомих, чи може він є чудаком. Знаю тільки те, що мене нанято в тій цілі, щоби я штукою попривозив яких небудь джентельменів, а передівсім військових офіцирів. Усьо, що вам потреба зробити є піти там і сказати, що вас запросив д. Моррис. —

— Чи то ви д. Моррис? — спитав четар.

— Ех, ні, — відповів візник, — д. Моррис це господар дому. —

— Це не буденний спосіб збирання гостий, — сказав Брекенбері, — але ексцентричний*) чоловік може забавлятися в той спосіб без ніякого наміру обидити. Але припустім, що я відкажусь від запросин д. Морриса, — говорив він далі, — що тоді? —

— Мені приказано, що відвезти вас назад на цесаме місце, відки я вас взяв, — відповів мущина, — та щоб далі вважати, аж до півночи, чи не вдасться кого іншого привезти. Бо, так сказав д. Моррис, кому не любиться оттака пригода, то він не є гостем для нього. —

Та бесіда переконала четара відразу.

— Будь що будь — роздумував він, виходячи з повозки, — я не потрібував довго ждати на свою пригоду.

*) Човно, уживаний в Венеції. Тут це слово ужите в смішливім значінню.
**) Це саме, що й літнє помешкання.

*) Чудацький, дивачний.

(Дальше буде).

СПРАВА НАЦ. МЕНЬШОСТИЙ В СОЮЗІ (ЛІЗІ НАРОДІВ)

Львівські газети подають провідні думки резолюцій, принятої 5. вересня с. р. в Раді Союза (Ліги) Народів щодо того поступовання, яке належить переводити відносно петицій, які подаються до Ради Союза (Ліги) Народів у справі охорони національних меньшостий:

Посилаючись на свої попередні резолюції відносно поступовання, яке треба переводити щодо охорони національних меньшостий, а власне на резолюції 22. і 25. жовтня 1920 року і 27. червня 1921 року Рада Союза Народів постановила, що коли до петиций, внесених до Союза Народів в справі охорони меньшостий, належить пристосовувати поступовання, зазначено в постановах Ради з 22. і 25. жовтня 1920 року і 27. червня 1921 року, то а) петиції повинні говорити про охорону меньшостий згідно з трактатами, б) з окрема не повинні вноситись з вимогами, які мають на увазі зірвання політичного звязку між даною меньшістю і державою, в склад якої меньшість уходить; ц) не повинні виходити від анонімового жерела або жерела, яке не можна точніще означити; д) повинні бути зредаговані в спокійному тоні; е) повинні містити інформації чи подавати відомости про факти, які не були в останній час предметом петиций, які підлягають звичайній процедурі.

На випадок, коли б заінтересована держава піднесла з яких небудь оглядів спротив проти допускаємости петиції, генеральний секретар представить справу допускаємости голові ради, який мусіти-ме покликати двох інших членів ради до співучасти в розгляненню тої справи. Коли заінтересована держава того зажадає, то така процедуральна справа могти-ме бути введена на денний порядок ради.

2) Продовження двохмісячного речинця, передбаченого в резолюції з 27. червня 1921 р. протягом якого заінтересований уряд може внести свої уваги, дотично внесених петиций, буде лично признане головою ради, наскільки заінтересована в тому держава цього зажадає і наскільки вимагатимуть цього обставини.

3) Подавання до відома петиций та уваг заінтересованого уряду членам Союза Народів, буде обмежене до членів ради. Ті петиції, уваги, могти-муть бути подавані до відома инших членів чи до публичного відома взагалі на домагання заінтересованої держави.

4) Провірка петиций і уваг заінтересованого уряду з боку голови ради і двох членів, мати-ме на цілі тільки евентуальне ствердженне, що є дані для цього, щоби один чи більше членів ради звернули її увагу на нарушення чи небезпеку нарушення котрої небудь з постанов, що відносяться до охорони меньшостий. Право, яке прислугує усім членам ради, звертає її увагу на того рода нарушення, остає необмеженим.

5) Нинішня резолюція буде подана до відома урядів, які підписали договори або зложили заяви в справі охорони меньшостий.